List 48. **NOVICE** Tečaj XXXIII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold, za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljani po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 1. decembra 1875.

Obseg: Šola za podkovstvo in živinozdravništvo družbe kmetijske v Ljubljani po preteku 25 let. — Novi Kranjski panj po Dzierzonovi osnovi. (Dalje.) — Kakošen vpliv ima letni čas na kožo živine v maternem telesu? — Zapisnik 35. odborove skupščine slovenske Matice 17. nov. (Konec.) — Slovansko slovstvo. — Ozir na državni zbor Dunajski. — Mnogovrstne novice. — Mati ga izdá. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Šola za podkovstvo in živinozdravništvo
družbe kmetijske v Ljubljani
po preteku 25 let.

Ker je letos januarija meseca preteklo četrt stoletja, kar obstojí podkovna in živinozdravniška šola v Ljubljani, zato je centralni odbor družbe kmetijske za vredno spoznal, da se petindvajsetletnica njenega obstanka omeni v letošnjem občnem zboru družbe kmetijske, ter je dr. Jan. Bleiweisu, vodji te šole, izročil poročilo.

Govor njegov glasil se je blizo tako:

Slavni zbor! Zgodovina podkovne in živinozdravniške učilnice je obširna; kratek čas, ki je še odmerjen našemu zborovanju, odkazuje mi le kolikor mogoče na kratko vreči pogled na preteklih 25 let.

Obravnava za napravo podkovne in živinozdravniške šole prišla je prvikrat v občni zbor družbe naše 8. maja 1844. l. pod predsedstvom grofa Vuka Lichenberga vpričo tedanjega deželnega guvernerja barona Weingartena.

Nagon k tej obravnavi je dal mestni magistrat z dopisom od 23. marca 1844, v katerem je družbo kmetijsko z gorko besedo prosil mestni župan Hradecki, naj na svoji pristavi na spodnjih Poljanah skusi napraviti šolo umnega podkovstva in pa živinozdravnišnico, rekši, da s to napravo pride kmetijstvu cele dežele na pomoč, kajti na vsem Kranjskem so le trije v podkovstvu izučeni kovači: vojaški kovač pri žebcarjih na Selu, Bayer v Ljubljani in pa en kovač v Tržiču. Magistratovo pismo dalje pravi, da že leta 1826 je c. k. deželna gubernija magistratu ukazala, naj skrbí za to, da se učilnica podkovstva napravi v Ljubljani, ker je neobhodno potrebna mestu in deželi. Po dveletnem prizadevanji se je magistratu posrečilo, tedanjega c. k. dežel. živinozdravnika Em. Hayne-ta pripraviti v to, da je leta 1828 začel Ljubljanske kovače teoretično podučevati v umnem podkovstvu, in mu je za 60 gold. sobo najel v neki hiši pri sv. Florijanu, v kateri je bila kovačnica. Gosp. Hayne je do leta 1831 razkladal kovačem ta nauk, — leta 1831 pa ga opustil, ker za svoj trud ni nič plače dobil.

In tako zopet nobenega poduka za kovače ni bilo.

Leta 1841 je c. k. deželna gubernija zopet ukazala magistratu, naj skrbí za napravo učilnice v podkovstvu in vsaj majhne živinozdravnišnice s pripomočjo Ljubljanskih posestnikov, ki imajo živino, pa ne vedó kam ž njo, kedar zbolí. Potrebo umnih kovačev pa je deželna vlada dokazala s pritožbami one komisije, ki je po deželi premije konjem delila, pa pri tej priliki videla večidel silno slabo podkovane konje.

In zopet se je magistrat obrnil do družbe kmetijske z živo prošnjo, naj na svojem vrtu napravi šolo za podkovstvo in bolnišnico za živino, kateri on rad pripomaga z doneskom 60 gold. na leto, ki jih je do leta 1831 dajal za najeto sobo, v kateri je g. Hayne kovačem razlagal podkovstvo.

Na to je leta 1844, kakor sem gori rekel, družba naša prvikrat začela razpravljati vprašanje za napravo šole po želji deželne vlade in mestnega magistrata.

Dvojno vprašanje je stalo takrat na dnevnem redu občnega zbora:

1. ali spada taka naprava v delokrog družbe kmetijske, in

2. ali je potrebni prostor na vrtu Poljanskem?

Na oboje vprašanje je odgovoril občni zbor z besedo: da. Živina — se je reklo — je glavni steber kmetijstva; kar se za zdravo in bolno živino storí, to se storí za kmetijstvo. Prostora pa je na vrtu dosti. Poslopje z vrtom je družba kmetijska kupila na spodnjih Poljanah leta 1823. Dve revni bajtici z majhno šupo, ki se je za par gold. na leto v štant dajala, ste stali tam, kjer je zdaj kovačnica in hlev z dotičnim poslopjem.

Tako je bil prostor najden; al denarja za zidanje ni bilo — in zato se je stvar motala do leta 1849!

V občnem zboru l. 1849 sva jaz in dr. Strupi, takrat deželni živinozdravnik, stopila s programom pred občni zbor, kako naj se osnuje ta šola, družbi kmetijski pa denarne zadrege olajšati, dala sva obljubo, da hočeva brezplačno ves nauk v živinozdravniški šoli prevzeti, le, da plačo učitelja za podkovstvo, ki mora na Dunaji izučen živinozdravnik in kovač biti, družba na-se vzame.

Zbor je radosten zaslišal najino ponudbo in sklenil nabirati denar za zidanje šole, za katero so stroški bili prevdarjeni na 7000 gold.

In zdajci se je začelo živahno gibanje za nabiro potrebnega denarja:

Družba kmetijska je priložila 1792 gold. iz prodanega zemljišča na močvirji „Franzenshof“, nabralo se je prostovoljnih doneskov okoli 2000 gold., mestni magistrat je dal 60 gold., in iz deželnega zaklada je ministerstvo dovolilo vsako leto onih 600 gold. iz odprav-

ljenih premij za govejo živino tako dolgo, dokler niso vsi stavbeni stroški poplačani.

C. k. ministerstvo nauka je pa 13. aprila 1848 potrdilo 1) učni program naše šole, — 2) jo oklicalo za javno šolo, mene in dr. Strupija odobrilo za učitelja, meni pa še vodstvo te šole izročilo; — 3) c. k. deželna vlada Kranjska je z razglasom od 25. avg. 1849 oklicala ukaz c. k. ministerstva za kupčijstvo in obrtnijstvo, da s 1. julijem 1851 počenši na Kranjskem nobeden ne more kovač biti, kdor se ne more s spričali Ljubljanske ali kake druge podkovne šole izkazati, da se je pol leta v tej šoli z dobrim vspehom podkovstva učil. Moj nalog je bil zdaj: dobiti popolnoma spretnega učitelja za podkovstvo, in posrečilo se mi je, dobiti iz Štajarskega gosp. P. Skaleta, na Dunajski živinozdravniški šoli z odličnimi spričali diplomiranega živinozdravnika in kovača, pa tudi slovenskega jezika zmožnega proti temu, da — kakor na Graški podkovni šoli — to, kar si s podkovstvom na kovačnici prisluži, je brez vse druge plače njegov dohodek, iz katerega si mora pa tudi vse sam omisliti, kar se za podkovanje konj ali druge živine v kovačnici potrebuje.

In tako so se dobile vse učiteljske moči, ki družbi kmetijski niso ne krajcarja stroškov prizadjale, ker tudi ranjki gosp. Andrej Fleišman je brezplačno prevzel nauk botanike.

Ker je leta 1849 v Ljubljani nehala kirurgično-zdravniška šola, na kateri sem bil jaz za profesorja, sem se po deželni vladi obrnil do c. kr. ministerstva, naj daruje podkovni in živinozdravniški šoli skelete in druge preparate, ki jih je za nauk kužnih živinskih bolezin imela kirurgična šola, in sl. ministerstvo je vslišalo mojo prošnjo.

Tako z brezplačnimi učitelji in darovanimi učnimi pripomočki obdarovana šola se je odprla 7. januarja 1850. leta.

Nauki, ki se v naši šoli vsi slovensko razlagajo in ki so po dopisu c. kr. ministerstva nauka na c. kr. deželno vlado 13. aprila 1848. leta za to šolo potrjeni bili, so sledeči:

1) Podkovstvo teoretično in praktično zdravih, napačnih in bolnih kopit in parkljev, 2) anatomija in fiziologija, 3) občna patologija in farmakologija, 4) ozdravljanje posamesnih bolezin notranjih in vnanjih, 5) nauk o operacijah, 6) rastlinoznanstvo tistih rastlin, ki jih posebno živinozdravnik poznati mora, 7) fizike in kemije toliko, kolikor je živinozdravnik za podlago drugim naukom potrebuje, 8) živinoreja, 9) nauk o pomoči pri porodih domače živine, 10) sodniško živinoznanstvo, 11) nauk v ogledovanji mesa in klavne živine.

Šola za podkovstvo traja pol leta, šola za živinozdravništvo pa celo leto. Kdor kovačev je pri preskušnji pokazal, da se je popolnoma izučil podkovstva, dobi diplomo, po kateri sposoben postane biti samostojin kovač; iz ostalih naukov pa dobijo učenci, kakor so konecletne preskušnje prestali, spričala, po katerih, če tudi ne za popolne živinozdravnike, veljajo vendar za živinozdravniške pomočnike. Da so dobro izučeni učenci tudi prav sposobni mesogledi, razume se samo po sebi.

Bukve imajo naši učenci v slovenskem jeziku, katere sem večidel jaz spisal, ene pa dr. Strupi.

Dokler je dr. Strupi v Ljubljani bil deželni živinozdravnik, smo se razdelili v podučevanji tako-le: gosp. Skale je učil teoretično in praktično podkovstvo, dr. Strupi pa pod številkami 2, 3, 4 in 5 navedene nauke; botaniko, dokler je živel, A. Fleišman; pod številkami 7, 8, 9, 10 in 11 naštete nauke pa sem učil jaz (le fiziko in kemijo 3 leta dr. Karol Bleiweis) in jih še sedaj učim jaz. — Po odhodu dr. Strupi-a leta 1855 v Prago je gosp. Skale prevzel vse njegove nauke; ker pa sedaj po obilih šolskih opravilih več ur na dan zadrževan, ne more neprenehoma na kovačnici biti, vendar pa je tù zmirom izurjenega kovača treba, sem jaz zahteval, naj družba kmetijska dovoli nekoliko plače za namestnika Skaletovega na kovačnici, in dovolila je po odhodu dr. Strupi-a 315 gold. na leto. — Po smrti A. Fleišman-a je profesor V. Konšek drage volje prevzel nauk rastlinoznanstva na naši šoli, ki ga jako marljivo in z dobrim vspehom oskrbuje, proti honoraru tako majhnem, da ni vreden imenovan biti.

Učni pripomočki za podkovstvo in živinozdravništvo so se v preteklih 25 letih tako pomnožili, da zadostujejo vsem vrstam nauka.

Naj zdaj naštejem še druge pripomočke, po katerih se naši učenci praktično izurjujejo v podkovstvu, v živinozdravništvu, v operacijah in ogledovanju klavne živine. Ti pomočki so: podkuje se leto in dan čez 1000 nevojaških in vojaških konj z zdravimi, pa tudi bolnimi kopiti, katerih je prav veliko, ker večidel vsa taka kopita, ki jih ne morejo ozdraviti drugod, pridejo v šolo našo za ozdravljanje in podkovanje; — bolne živine ozdravlja se v naši bolnišnici okoli 400 na leto, zunaj bolnišnice, kamor se tudi učenci večkrat jemljejo, pa tudi veliko, kajti ljudje pogostoma zahajajo od vseh krajev za svet prašat, katerega malopremožni tudi zastonj dobivajo; — tudi mnogo operacij in še posebno kastracij videti imajo učenci obilo prilike. Ker je gosp. Skale tudi mestni mesoglednik in ker vsa v mestu klana goveda, katerih se na leto in dan šteje od 3500 do 4000, se živa na ogled pripeljejo v živinozdravnišnico, imajo učenci tudi v tem učnega materijala veliko zato, ker vidijo živo, potem pa tudi zaklano živino v mestni klavnici. — Učencev je imela naša šola v preteklih 25 letih 303, večidel Kranjcev, veliko tudi Štajarcev, nekatere Primorce in Korošce.

Da ničesa ne prezrem, kar se tiče zgodovine naše šole, moram zahvalno omeniti, da je sl. ministerstvo kmetijstva leta 1874 družbi kmetijski dalo 80 gld., letošnje leto pa 500 gold. podpore, in da po takem sme družba tudi v prihodnje pričakovati podpore vladne.

Če po tem zgodovinskem pregledu primerjamo tukajšnjo šolo z druzimi te vrste ali kmetijskimi šolami, nahajamo pri naši nekatere posebnosti, katere omeniti naj mi je tù dovoljeno.

1) Ustanovila je našo šolo in vzdržuje jo družba kmetijska, ki je dozdaj (leta 1874 in 1875) dobila le 580 gld. državne podpore. Razen c. k. višega učilišča za živinozdravstvo na Dunaji, s katerim je združena tudi podkovna šola, je le v Gradcu enaka šola kakor v Ljubljani, a s tem razločkom, da Graška šola se je leta 1842 ustanovila iz deželnega zaklada, iz katerega se tudi vzdržuje. Celovška šola, ki jo je leta 1872 ustanovila tudi ondašnja družba kmetijska, je za ustanovo dobila 6000 gold. državne podpore, dežela pa jej je oskrbela potrebna poslopja, se dosihmal ne more primerjati naši in zato ne, ker je dosihmal le kovaška šola z enim učiteljem brez šole živinozdravniške.

2) Učiteljem v Ljubljani, kakor je gori rečeno bilo, edini plači ste 315 gold. in pa 50 gold. memo tega, da v Gradcu vodja, ki je ob enem prvi učitelj, dobiva poleg stanovanja še 1800 gold. letne plače, drugi učitelj 700 gold., učitelj podkovstva pa 315 gold. plače, stanovanje in vse dohodke na kovačnici.

3) Učenci v naši šoli nimajo nobenih štipendij, kakor jih imajo v Gradcu iz deželnega zaklada 5 po 100 gold. in stanovanje v živinozdravnišnici, in pa v Celovcu, kjer malopremožni učenci dobivajo po

8 gold. na mesec podpore. V naši šoli je dosihmal samo en učenec dobil iz deželnega zaklada 50 gold. podpore. In vendar šteje naša šola vsako leto počez 10 učencev. —

Gledé na vse to tedaj sl. kmetijska družba, ki je po večkrat ponovljenih željah c. k. deželne vlade in mestnega magistrata ustanovila to šolo, v kateri edini morejo sinovi naše dežele v maternem svojem jeziku se izučiti umnega podkovstva in vsaj najpotrebniših naukov za ozdravljanje živine, in katera se ponašati more z odlično pohvalo vodje c. kr. Dunajske više živinozdravnišnice dr. Rölla in pa dr. Haberlandta, profesorja na višem učilišči za poljedelstvo, ki sta osnovo tukajšnje šole na drobno pregledala, pa tudi z zaupanjem dežele, se more z zadovoljstvom ozreti na preteklih 25 let, v katerih je dala deželi naši in nekaterim sosednim lepo število umnih kovačev, živinozdravniških pomočnikov in pa mesogledov.

Novi Kranjski panj

po Dzierzonovi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji.

(Dalje.)

XI.

Kdor ima nove Kranjske panjeve, si more tudi že poleti, če je letina za čebele dobra, marsikateri sat prav lepega medú pridobiti, ker lahko vsak poln sat iz panja vzame in namesto njega prazen sat v panj vtakne, da ga čebele zopet hitro napolnijo. Če so taki z medom napolnjeni satovi, katere čebelar poleti iz svojih panjev vzame, popolnoma brez vse zalége, jih lahko prodá ali pa z médmetalnico sprazni, ali pa sicer tako ali tako v svoj prid obrne, kakor mu bolje kaže; če pa v katerem med médom tudi še kaj zalége zapazi, naj pa tak sat temu ali unemu bolj slabemu panju dá; tako bo revežu v dvojnem oziru pomagal: dal mu bo potrebnega živeža, da mu potem ne bo treba klasti, s pridano zalégo mu bo pa pripomogel, da si bo kolikor toliko več čebel zaredil in tako bolj k moči prišel.

XII.

Pa še eno prednost imajo dzierzonizirani panjevi, katere navadni Kranjski panjevi nimajo, ali vsaj v toliki popolnosti ne; namreč to, da čebelar tudi prav lahko zabrani, da mu kak panj prepozno ne roji.

Večkrat se prigodi, da kak prvi roj, ali pa še celó kak drujec, malo časa prej, ko je treba čebele v ajdo poslati, ali pa še celó takrat, kedar čebele že ajdo berejo, še rojí. Vsak čebelar pa vé, da je to slabo; zakaj roj tacega panja si ne more več kaj prida pomagati, ker je že prepozno, tak izrojenek sam pa večidel ob matico pride zato, ker jo v ajdovi paši med velikim tropom čebel malokdaj srečno vplemeni. Zato se tudi izurjeni čebelarji na mnoge načine prizadevajo, da bi svojim panjem tako prepozno rojenje zabranili. Tako, na priliko, panjem škatlje nakladajo, matično zalego iz njih trgajo itd., pa vse to včasih nič ne pomaga; panj vendar le roji.

Ako imaš nove Kranjske panjeve, prav lahko vsakemu panju vbraniš, da ti prepozno rojil ne bo, in sicer tako le:

Vzemi panj, kateri ti hoče prepozno rojiti, iz ulnjaka, odkrij ga in vzdigni sat za satom iz njega. Če že na kakem satu matično zalego zapaziš, jo pokončaj. Ker lahko vsak sat posebej iz panja vzdigneš, boš tudi lahko vsak lonček, v katerem je matična zalega, dobil, da jo pokončaš. Ko si to dovršil, vzemi sitnežu še kaka dva sata, katera sta zeló z zalego napolnjena, in daj mu namesto njih dva prazna sata, al če hočeš, kar je še bolje, le dva prazna satnika ali romčeka. S tem, da si panju dva sata, ki sta z zalego napolnjena, vzel, si mu tudi že veliko moči vzel; vzel si mu namreč toliko čebel, kolikor se jih bo iz teh dveh zaleženih satov izleglo. Panj, kateremu si tako veliko škodo naredil, si bo vse prizadjal, da bi to škodo, kakor hitro mogoče, zopet popravil, posebno če mu namesto dveh odvzetih satov, ki sta bila polna zalége, le dva prazna satnika ali romčeka daš. Delal bo na vse kriplje tako, da se boš čudil, dva nova sata, ker čebele med satovjem ne morejo praznega prostora trpeti. Ako ti panj, potem ko je to škodo popravil, še le rojiti hoče, vzemi mu zopet kaka dva z zalego napolnjena sata, in daj mu zopet namesto teh dve prazni letvici ali dva prazna romčeka itd. Tako utegneš dvakrat, trikrat, ali če se ti potrebno zdi, še večkrat narediti, potem ti panj gotovo rojil ne bo.

Imel sem pred nekaterimi leti prveca, kateri mi je blizo sv. Jakoba še po vsi sili rojiti hotel, pa nisem mu pustil; jemal sem mu zalege polne satove, enega za drugem tako dolgo, da sem mu jih sčasoma devet pobral; siromak je delal nove satove, kakor hitro je mogel, in jaz sem mu jih jemal, na zadnje je vendar sprevidel, da nič ne opravi, in prešle so mu neumne muhe, tako pozno rojiti.

Ako bi pa še pri vsem tem kakemu panju ne mogel ubraniti, da bi ti prepozno ne rojil, mu lahko tudi prav vse zaležene satove pobereš, in mu namesto njih samo prazne satove daš, potem naj ti pa sitnež roji, če more.

Pa me boš morebiti vprašal: No! — kam bom pa dejal z zalego napolnjene satove, katere sem panju, ki mi je prepozno rojiti hotel, vzel?

Prijatelj! če imaš panjeve s premakljivim satovjem, boš imel med njimi tudi gotovo nekatere bolj pičle drujce, tretjiče itd. Daj vsakemu teh revežev en sat, ki je poln zalege, al pa tudi dva, če ju more obsesti, da se mu zalega ne prehladi, in tako imaš dvojin dobiček: sitnemu panju si vbranil, da ti ni prepozno rojil, svoje bolj slabe panjeve si pa k moči pripravil, da so zdaj dobri.

Če čebelar na ta način ravna, da svojim premočnim panjem nekatere z zalego napolnjene satove odvzame, in te satove potem svojim bolj slabim panjem dá, zamore vse svoje panjeve tako vravnati, da so skoraj vsi enake moči, kedar jih v ajdovo pašo pošlje.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarske novice.

Kakošen vpliv ima letni čas na kožo živine v maternem telesu?

Djali smo ta sestavek v vrsto „gospodarskih novic“, a ne zato, da bi vpliv letnega časa na kožo živinčetovo v maternem telesu bila še le kaka nova iznajdba, ampak le zato, ker je ta stvar med tisuč gospodarji morebiti komaj trem znana.

Sploh znan je razloček med živinsko kožo pozimi in poleti; ta razloček pa ne obstaja samo v tem, da ima živina več in bolj dolgo dlako, ampak tudi v tem, da je koža debeleja. Zimska koža tudi brez dlake je teža in za stroj bolj ugodna memo poletne. Gospod Donhof je opazil, da to, kar tkanino kože (da je bolj ali manj močna ali debela) preminja pri odrašeni živini, jo preminja tudi na živinčetih, dokler so še v maternem telesu.

Pozimi rojeno tele pride s kožo na svet, ki ima bolj gosto in bolj dolgo dlako. Novorojena teleta teh-

tajo navadno okoli 48 funtov pozimi in poleti; koža pa tehta pozimi 8 funtov, poleti pa 6½ do 7 funtov. Koža teleta, ki je bilo pozimi rojeno in prvi dan po rojstvu zaklano, je debeleja, močneja in bolj elastična; poletna koža je bolj suha in poči raje, kedar se obdeluje s strguljo. Koža pozimi rojenega in še tisti dan zaklanega teleta se v vodi bolj napne, in pri enaki teži se iz nje naredi več usnja. Ravno taka je pri ovcah in kozah.

Ti razločki v kožah pri pozimi in poleti rojenih živinčetih pa ne izvirajo iz različne hrane in sploh različnega živenja; dokaz temu je to, da se ti razločki nahajajo pri živinčetih, če tudi so matere njihove pozimi in poleti v hlevu bile in so isto klajo dobivale, kakor pri materah, ki so poleti na pašo hodile.

Da živež (hrana) ne dela razločka o tem, je razvidno iz tega, da teleta, ki so pozimi na svet prišla, ravno toliko vagajo kakor poletna teleta, le koža je teža in kaže razločke gori navedene.

Teleta vsakako pridejo pozimi v težjem kožuhu na svet, poleti pa v ložjem; vsaj je gorkeji kožuh pozimi teletom tudi bolj potreben kakor poleti.

Znanstvene stvari.

Zapisnik

35. odborove skupščine slovenske Matice;

17. novembra 1875. leta.

(Konec.)

3. Potem je prišlo poročilo odseka za izdavanje knjig na vrsto.

a) Gosp. odbornik Jan. Parapat je dne 24. septembra t. l. poslal odboru to le pismo:

„Po naročilu sl. skupščine dné 15. julija 1875 podajam sl. odboru načrt slov. Matici ponujenega sestavka svojega: „Fr. And. Šega in dela njegova“ v blagovoljno presojo. Imenovano delce bode razdeljeno na dva oddelka: 1. tekst, 2. slike. Ad 1) Tekst bode prinesel: a) životopis F. A. Šege z dotično literaturo, b) natančni opis njegovih svetinj ali medalij, katerih je z malimi štampiljskimi razlikami vred 94. Teksta bode 3—4 pôle. Ad 2) Zastran slik odstopim od prvega svojega predloga, da se namreč vse svetinje dajo naslikati, in predlagam: Sl. Matica naj dá v baker ali kamen umetniško vrezati najlepše in najimenitniše rezbarske izdelke mojstra Šege. Ti so: Svetinja z mojstrovo oprsno podobo, tolarja leta 1738 in 1743 (oba redka), svetinje ali medalije na Karla Alberta, volilnega kneza Bavarskega, na njegovo volitev kot nemškega cesarja 1742, medalijon z njegovo in soproge Marije Amalije oprsno podobo, svetinje na ženitev Bavarskega Maksa z Marijo Ano 1747 (2), na ustanovo Monaške akademije, pol darilnega tolarja za pridne učence, svetinja za marljive kmetovalce, iz vrste 18 portretnih svetinj Bavarskih vladarjev ena ali dve, na vdovo Ferdinanda Bav. 1750, na Klementa Franca Bav., na K. Avgusta volilnega kneza Kolinskega 1750, medalijon na Jan. Teodora, škofa Ratisbonskega, ko je postal kardinal 1746, na ženitev poljskega kraljeviča Friderika Kristijana 1747, na ženitev mejnega grofa baden-badenskega 1755, v spomin na ženitev cesarja Jožefa II. z Bav. cesaričino Jozefo, na Adama F. škofa Vürzburškega 1755, na kneza Vaclava Lichtensteina 1758, medalijon na smrt Poljskega kralja Avgusta III. 1763, sedisvakantna svetinja Frižinske škofije leta 1763, na Klem. Vaclava, škofa Frižinskega 1765, na njegovega pokrovitelja grofa Heimhausen-a 1760, in G. Lipperta, na njegovega prijatelja slikarja de Marces 1750, na njegovega zeta slikarja Winka — skupaj 28—30. — Iz navedenih proizvodov izvrstno naslikanih bode se spoznala mojsterska roka našega rojaka in bode ob enem dokaz, kaj slovenski bistri um tudi v tej umetniški stroki premore. Z izdanjem Šegovih del se bode Matica gotovo prikupila Slovencem in inostrancem pokazala, da ni tesnosrčna, ekskluzivna, zakaj ko bi drugi narodi, zlasti Nemci, tako omejeno delovali, skoraj bi še o sebi nič ne vedeli.“

Odsek za izdavanje knjig, ki je to stvar na vse strani presojeval, nasvetuje, naj se predlog Parapatov sprejme s tem pridržkom, da se izprva poleg životopisa natisne za prvo poskušnjo le kakih 10 Šegovih slik. Če bodo potem družbeniki Matični želeli, da se jih na svetlo dá še več in bodo denarne Matične razmere ugodne, se bo sčasoma ta zbirka pomnožila; skrbi naj se pa zato, da bodo slike lično izdelane. Kedaj da se začne tisek omenjenega dela, se bo odločilo po denarni zmožnosti Matični; katere slike z životopisom vred pa naj se izdadó, to naj presodi gosp. Parapat sam. Odsek misli, da bi izmed nasvetovanih utegnile biti najzanimivejše sledeče: svetinja z mojstrovo oprsno podobo, svetinja na ustanovo Monaške akademije, pol darilnega tolarja za pridne učence, svetinja za marljive kmetovalce, svetinja v spomin na ženitev cesarja Jožefa II. z Bavarsko cesaričino Jozefo, medalijon na smrt Poljskega kralja Avgusta III. Sicer pa naj jih odbere gosp. Parapat sam, katere misli, da so najbolj sposobne Matičnemu namenu, ki je pred vsem ta, da se naš narod seznani s slavnim umetnikom, ki je rodom bil Slovenec. — Na ta odsekov predlog je odbor z večino glasov izrekel, da se ne dá lahko sklepati o tej stvari zato, ker odbor nima rokopisa, gosp. pisatelja pa tudi ni v seji, da bi še marsikako stvar razjasnil; zato se je konečni sklep odložil do prihodnje odborove skupščine, v kateri se je nadjati nazočnosti tudi gosp. odbornika Parapata.

b) Gosp. profesor Šuman je poslal Matici rokopis „znanstvene slovenske slovnice“. Rokopis so presojevali gospodje Šolar, Marn in Pleteršnik. Odsek za izdavanje knjig, naslonjen na poročilo gosp. poročevalcev, svetuje, naj se Šumanov rokopis sprejme s tem dostavkom, da se gosp. pisatelju dadó nekatere opombe, po katerih naj bi svoj rokopis še popravil; za natis se bo pa izvršil brž ko to pripusti denarni stan Matice. — Odbor sprejme ta predlog.

4. Poslednji občni zbor je bil sicer sklenil, naj bo še letos 11. občni zbor. Ker pa 11. Matično leto teče do 31. dne decembra t. l., se na vsako stran kaže bolje, da bode zbor še le meseca januarija prihodnjega leta, da se mu more predložiti popolni račun do 31. decembra 1875. leta in pa proračun za 1876. leto. Tudi bodo knjige za 1875. l. do takrat že razposlane. — Iz teh razlogov je odbor soglasno sklenil, naj bode 11. občni zbor 12. januarija 1876. l. Vsacemu gosp. poverjeniku se bode poslalo toliko vabil, kolikor je Matičarjev v njegovem poverjeništvu, njegova skrb naj bode potem, da jih razpošlje po svojem okraji; Ljubljanskim udom bode pa služnik vabila raznašal. Razglasil se bo pa vrh tega tudi po slovenskih časnikih dan občnega zbora. V tem 11. občnem zboru se voli tudi 8 odbornikov, ker po Matičnih pravilih čas onih, ki so bili 1871. leta voljeni, izteče in ti so gospodje: Marn, Pleteršnik, Praprotnik, Šolar, Žakelj, Cigale, Einspieler, Grabrijan in pa en vnanji, ker bi moralo biti po pravilih 20 vnanjih odbornikov, sedaj jih je pa vsled preselitve in smrti le 19.

Ker ni bilo nikakoršnega posebnega predloga, je po dovršenem dnevnem redu predsednik končal skupščino.

Slovansko slovstvo.

* *Robinjica.* Spjevao Kan. Mato Vodopić. — Tako se zove zanimiva pripovest iz okrutnega Turškega nasilja proti tužni raji, ki jo krasno opeva dobroznani pesnik, in je iz IV. „Dubrovnika“ prišla v zalogi Pretnarjeve tiskarne v Dubrovniku ravnokar v posebni knjižici na svitlo. Cena knjižici je 30 kr. — Kako lepo v narodnem duhu je zložena pesmica, naj priča začetek njen, tako le se glaseč:

Vezak vezla tanka robinjica,
Vezak vezla suze prolievala;
Biser-suza na vezak joj pala,
S veska na skut, s kuta na zemljicu;
Gledala ju, ter je besjedila:
„Mili Bože jadno ti je roblje!
Ako tuži, niko ga ne sluša,
Plahi vjetar uzdah mu raznosi;
Ako suza niz obraz mu teče,
Ni suzu mu niko ne prihvaća,
Kô ni meni, nego črna zemlja:
Mili Bože jadno ti je roblje!
Ne zna što je njegovanje majke,
Ni dòziva rogjenoga brata,
Ni celova ljubljene sestrice.
I meni je taka sudba bila,
Jer me Turci čedom zarobiše . . . .
Mili Bože jadno ti je roblje! —“
Sitno veze tanka robinjica
Sitno veze a gorko se tuži;
Misli mlada ne čuje ju niko.
Začno je slavulj ptica mala,
Pak mi slavulj lugu povjedio,
Lug zeleni visokoj planini,
A planina gorskome hajduku.

Politične stvari.

Ozir na državni zbor Dunajski.

Obravnava o odpravi praznikov v Avstriji.

Treba je, da večkrat pogledamo v državni zbor Dunajski in slišimo, kaj se ondi godi. Ker naš „novičar“ le na kratko popisuje razprave omenjenega zbora, zato „Novice“ važnejše govore mož naše stranke prinašajo na drugi strani; tako so storile zadnji čas z govorom Hermanovim in Hohenwartovim.

Naj danes navedemo zopet drug govor iz zbornice poslancev in to po stenografičnih zapisnikih, ki nam po prijaznosti dohajajo.

V seji 16. dne novembra obravnavala se je vloga brezverske in ustavoverske trgovske in obrtnijske zbornice Salzburške, katera zahteva, naj bi zbornica poslancev na to delala, da se odpravijo vsi prazniki po Avstriji. Tako imenovani „verski“ odsek je prinesel to vlogo v zbornico poslancev z nasvetom, da se izroči vladi v nadrobno pretehtanje.

Poslanec državopravne stranke dr. Lienbacher je pri tej priliki poprijel besedo, in govoril tako le:

Zoper peticijo Salzburške trgovske zbornice ne bi bil zinil besedice, ko ne bi drugi oddelek te peticije zahteval to, da se, razen že večidel odpravljenih sopraznikov odpravijo tudi vsi drugi prazniki in da bi za sedaj le še ostale nedelje. Kedaj pa pride čas, da se bode Salcburški zbornici poljubilo odpraviti tudi nedelje, to ni razvidno iz njene peticije. Nagnalo me je besedo poprejeti o tej zadevi le zato, ker ta peticija žali čast tistih ljudí na Salzburškem, katere jaz kot zastopnik kmetijskih občin v državnem zboru zastopam. V tej peticiji se jim podtika nekaj, kar je v nasprotji z njihovim značajem. Jaz nisem še nikoli slišal od tistih škandalov, katere omenja imenovana peticija; ona pravi, da se grdo napadajo taki, ki se ne vdeležijo procesij. Sèm ter tjè, gospôda moja, se utegne primeriti tù ali tam in tudi na Salzburškem, da kak fantalin (smeh) je kaj skupil, če je smodko v ustih ali klobuk na glavi imel, ko je procesija memo njega šla. Če je tedaj kdo tako surovo in neotesano vedenje morebiti nekako ojstreje očital, se po takem pač ne sme celo ljudstvo grajati, da ono se razuzdano obnaša. Zato nikakor ne morem razumeti, kako da se je moglo kaj tacega v podporo te peticije navesti, in dolžnost mi je protestovati zoper tak napad na ljudstvo v imenu onega ljudstva, katero tukaj zastopam. (Na desni: dobro! dobro!) Naj gre ta peticija le do vlade, temu se ne zoperstavljam, jaz sem le hotel krivično očitanje ljudstva zavrniti, o katerem vem in znam, da je dobro kristijansko, a ne fanatično. (Dobro! na desni.)

Zabavno berilo.

Iz sodnijskega življenja.

Po spominu skušenega starega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

V.

Mati ga izdá.

Vdova Reberjeva je bila po vsem mestu znana. To sicer ni bilo nič čudnega, kajti mestice M., kjer sem bil jaz ta čas pomočni preiskovalni sodnik, ker je moj prednik že več časa bolehal, — je le majhno; ali vdova Reberjeva je bila znana kot skopuha in odiralka zlasti rokodelcev in manjših obrtnikov. Govorilo se je, da ji je skoro pol mesta dolžnih ljudi, pa tudi po kmetih je imela dolžnike. Posojevala je vedno le na menjice za kratek čas na visoke, strašno visoke obresti, posojila pa iztirjevala po preteklem času brez vsega usmiljenja. Ljudje so rekli, da bi se dalo prej jeklo na mehko skuhati, ko njeno srce omečiti. Za iztirjevanje dolgov je imela posebnega odvetnika, ki je imel vedno dosti opraviti; skoro ni pretekel dan, da ne bi bil nadlegoval sodnije s tožbami in prošnjami za rubljenje kakega reveža.

Ker je tako neusmiljeno, večkrat prav nečloveško ravnala s svojimi dolžniki, bi človek mislil, da je le malokdo pri nji denarja iskal. Ali sila kola lomi, v silni zadregi se je marsikdo do nje obrnil, nadjaje se, da bo čez mesec ali dva v stanu povrniti ji posojilo z obresti vred, katere si je že naprej od posojila jemati navado imela. Da je na ta način slovela za premožno, sila bogato žensko, kdo se bo temu čudil!

Vdova je bila po sodnijskem svetovalcu Reberju, ki je že pred kakimi dvajsetimi leti umrl in ji zapustil razen lepega premoženja še penzijo, katero je vlekla od države, dasiravno je ni nikakor potrebovala. Ker je bila že tako dolgo vdova, je lahko uganiti, da je bila že stara. Res so jo sodili na blizo 70 let. Prebivala je v hiši po možu podedovani z deklo skoro toliko staro, ko ona sama. Hiša ta je bila od zunaj neprijazna, okna in vrata ves dan trdo zaprta, ko da bi se bala prebivalka hiše ne le ljudí, ampak tudi solnčnih žarkov in dnevne svitlobe. Kedar je hotel kdo v hišo priti, je moral pozvoniti, potem se je odprlo okno nad vrati, vdove zvenjeni obraz se je pokazal in če je bil zunaj stoječi ji po volji, potem so se kmalu odprla vrata le na pol, a se za njim zopet hitro zaprla. Vsa okna so

bila preprežena z železjem; to in pa siva barva hiše ter pajčevine povsod, kjer je bilo kaj prostora, je dajalo vsemu poslopju jako neprijetno obleko, ljudje so tudi večidel memo gredé plašno gledali proti zaprtim oknam in marsikaka pest se je stegnila žugaje proti njim, marsikaka kletev je všla skoz škripajoče zobe.

Razen vdove in stare dekle ni prebivala nobena človeška duša v hiši, pač pa mnogo maček, katere so s svojim ponočnim vpitjem nadlegovale vso okolico. Kedar se je vdova pokazala zunaj hiše, kar se je pa le redkokrat zgodilo, je imela lepo spremstvo maček različne velikosti in barve za sabo, največ je bilo črnih.

Da vdova ni bila spoštovana, to je po vsem tem lahko sprevideti. Prijatelja ni imela nobenega, prijateljico le eno, ki se je tudi s posojevanjem denarja pečala, pa bolj po malem. Tim več pa je imela sovražnikov in zaničevalcev, pa to jo je malo brigalo.

Jaz sem to žensko le enkrat videl, dasiravno je bila pot od uradnije do mojega stanovanja memo njene hiše, toraj sem vsak dan po štiri- ali še večkrat memo hodil. Temna hiša mi ni vstavljala očesa, nisem se brigal ne za-njo, ne za prebivalko.

(Dalje prihodnjič.)

Naši dopisi.

Iz Dunaja 27. novembra. = Veliki škof kardinal dr. Rauscher je 24. dne t. m. za pljučnico v 78. letu svoje starosti umrl. Da je ž njim svét zapustil politično-merodajen faktor, to je vsak lahko že iz tega previdel, ki je bral, kako skrbno so ministri pošiljali vsak dan povpraševat, kako stojí s zdravjem nevarno bolnega kardinala. Ni tedaj odveč, ako tudi „Novice“ nekoliko vrstic pišejo o možu, ki zraven vélikega duhovna je nosil tudi zvonec velike politike. — Otmar Rauscher, Dunajčan, sin c. k. vladnega svetnika in brat v Ljubljani bivšega uradnika, je bil izprva profesor bogoslovja v Salcburgu, predno pa je na Dunaj prišel za nadškofa, bil je nekoliko časa tudi škof v Gradcu. Bistra glava je bil in učen mož; imel je izvrstno moč govora in peresa; on je največ sodeloval pri ustanovitvi konkordata in mu je bil leta 1867. iskren zagovornik v zbornici gospôski in svojih pastirskih listih. Zoper dogmo nezmotljivosti papeževe je v Rimu stal v vrsti nasprotnikov, pa se pozneje vklonil sklepu večinskemu. Usmiljenega srca je bil do revne svoje duhovščine in druzih siromakov. V cerkvenih zadevah, na kratko rečeno, je na vrhuncu svojega poklica stal. — Al vse drugače se je on — mož velikega vpliva — gibal o Avstrijskih političnih zadevah, v katerih je bil, kakor smo že gori rekli, blizo četrt stoletja merodajni faktor. Centralist skozi in skozi je podpiral vsako vlado, ki si je centralizem zapisala na prapor svoj. Zato je bil Bachovi absolutistično-centralistični sistemi ravno tako udan kakor Schmerlingovi parlamentarno-centralistični. Federalizem bil mu je groza; zato je v deželnem zboru Dunajskem ostro govoril zoper ministerstvo Belkredijevo in je spodkopaval ministra Hohenwarta. Tadanji minister nauka dr. Jireček je marsikatero grenko moral požreti od njega. Ko je leta 1873 prišlo mnogo škofov na Dunaj posvetovat se, kako bi se vstopili proti novim verskim postavam, obrnil je Rauscher stvar tako, da je zmogel oni „modus vivendi“, ki ni tič ne miš. Rojen na Dunaji je, Rauscher mislil, da doljna Avstrija je cela Avstrija, ki nima druzih narodov nego same Nemce, zato je vsako zahtevanje za obveljavo narodnih pravic obsodil za prekucijo in revolucijo; zlasti Slovanom je bil tak nasprotnik, da — kakor je „Politik“ resnično rekla — bil bi na konji jahal nad Slovane, ako bi bil živel ob času sv. Bernarda. Zato tako dolgo niso na Dunaji bivajoči Čehi mogli doseči tega, da bi bili stanovitno imeli službo božjo v češkem jeziku. „Duhoven naj se ne meša v politiko“ — je večkrat rekel, a vendar je on sam bil od zora do mraka poslednjih 25 let prvak centralistične politike. — Zato naj drugi solze pretakajo na Rauscherjevem grobu, pravi državljan Avstrijski in pošten Slovan, ki tudi za svoj narod hoče božje pravice, jih ne more! — Ugibuje se, kdo mu bo naslednik na Dunajskem škofovskem prestolu; največ glasov leti na namestnega škofa Kutschkerja, ki ves korekten v ustavoverstvu je „persona grata“ sedanji sistemi. On je zdaj za škofovega namestnika (vikarja) izvoljen. — O ministerskih premembah zopet poči danes ta glas, juter drug; pa vsi glasovi so le govorice, a vendar so znamenja, da nihče ne veruje na dolg ostanek sedanjega ministerstva. O predsedniku Auerspergu se govorí, da je predsedstva truden, isto tako tudi o ministru Lasserji. Najbolj čudna novica pa je ta, da novi minister Mansfeld utegne postati predsednik ministerstva. „Figaro“ pa je prav abotno naslikal grofa Hohenwarta, kako se zopet pripravlja na stol ministerskega predsednika. To pa le zopet kaže, da se celó ustavovercem zmirom sanja od njega, ki preje ali pozneje gotovo dobi nalog, Avstrijo rešiti iz sedanjega mršavega stanja.

Iz Gradca 26. nov. ⁂ — Da nas Slovanov nihče po krivem ne sodi, ki je bral škandal o „študentovskem komersu“ 12. t. m. in slišal, da je bila izsikana „cesarska pesem“, naj Vam povemo, da vseučiliščini dijaki, ki so dosihmal skupaj imeli svoje veselice, so se ločili na dva kampa; Slovani, Italijani in pošteni Avstrijski Nemci so se združili skupaj in popustili prusake, ki vsi ognjeni delajo propagando za Nemčijo in to celó pod vodstvom dveh profesorjev! Tako daleč je prikipela razuzdanost Pruska, da je policijski komisar vso drhal razpodil in se je že preiskava začela z izdajavci Avstrije. Al kdo se bo v Gradcu čudil tem škandalom, kdor vé, da „ab ove majore discit arare minor“! Vsaj so v Gradcu tisti glasoviti „Bleisohlen“ domá!

Iz Vrem na Notranjskem 28. nov. — Naznanite drage „Novice“ znancem, prijateljem in sodijakom prežalostno vest, da gosp. Jožef Dekleva, c. k. poštni uradnik, je 27. dne t. m. po hudi pljučni bolezni v Gospodu zaspal. Dovršivši spodnjo gimnazijo v Ljubljani, višo pa v Gorici, podal se je v študije pravoslovja na vseučilišče v Gradec, kjer je 3 leta bival; zeló slabo zdravje pa ga je primoralo, zapustiti Gradec, ter si je službo pri c. k. pošti izbral, katero je opravljal do meseca junija t. l. v Celovcu. Al, žalibog, čedalje bolj je pešalo zdravje njegovo; vrnil se je zato na svoj rojstni dom, kjer je iskreni rodoljub v 30. letu svoje starosti svoje mlado življenje končal. Bodi mu zemljica lahka!

Trnovo na Notranjskem 26. nov. *) — „Novice“ so v listu štev. 46 prinesle dopis iz Trnovega o občinskih volitvah. Ker pa nam je znano, da „Novice“ nikjer nočejo postopati enostransko, se nadejamo, da ne bodo v koš vrgle tega pojasnila. Pisatelj unega dopisa — maloletni sinko sedanjega župana gosp. Šabca — toži, da je neka „strančica“ skusila spodriniti očeta, ter postaviti mesto njega za župana „druzega“, in vso svojo jezo obrača proti oni „strančici“, od katere boje nevarnost pretí daljemu županovanju g. Šabca, ter konečno vse za g. Šabca neprijetne dogodjaje v zadnjem času

*) Vredništvu od daleč presojati razmere vsacega kraja nikakor ni mogoče, zato izročuje ta dopis tisku s tem pristavkom, naj se mirno in brez strasti doma razsodi, čegavo je pravo. Vred.

pripisuje čostilakomnosti nekega moža, kojega želi „strančica“ za prihodnjega župana. — Res je, da obilo občanov z bivšim županom ni zadovoljno ter si za to želi druzega župana, kar se je očitno pokazalo pri občinskih volitvah. Kaj pa je vzrok temu, da mož, ki je 10 let županil, toraj priložnost imel, si zaupanje vtrditi, ga sedaj nima? Vzrok nikakor ni častiželjnost ali dražljivost „strančice“, temveč to, da gosp. Šabec kot župan od leta 1866 (22. septembra) do sedaj ni predložil računa o soseskinem premoženji in ni sklical ne enkrat odbora. V teh besedah ležijo edino pravi vzroki, zakaj si občani Trnovski želijo druzega župana.

Iz Ljubljane. (*Občni zbor družbe kmetijske.*) 24. dne t. m. je bil posebno od vnanjih njenih udov in podružničnih predstojnikov dobro obiskan; zbralo se je vseh družbenikov 62, in počastila sta skupščino tudi c. k. deželni predsednik vitez Widmann in pa deželni glavar vitez Kaltenegger. Predsedoval je baron Wurzbach zboru, v katerem so se obravnavale mnoge za kmetijstvo važne stvarí, o katerih na drobno poročamo v prihodnje. Najživahnejša bila je razprava o tem, naj bi se zemljiški davki po deželi milostljiviše iztrjevali. — Volitve vse, ki so bile v tem zboru na dnevnem redu, so se vršile s zaklicem in tako „per acclamationem“ bili so voljeni po predlogu gosp. grofa Barbota za predsednika baron Karol Wurzbach, ze tajnika pa dr. Jan. Bleiweis, — po predlogu barona Wurzbacha gosp. Peter Kozler za podpredsednika, — po predlogu dr. Bleiweisa za odbornika centralnega odbora gospoda vitez Gutmansthal in pa Oton Detela. — Poleg teh volitev je zbor volil častne ude in po predlogu predsednikovem bili so izvoljeni: grof Mansfeld, minister kmetijstva, vitez Widmann, c. k. dež. predsednik, vit. Kaltenegger, deželni glavar, knezoškof dr. Pogačar in pa gosp. France Pirc, oče umne sadjereje na Kranjskem in mnogozasluženi misijonar, ki zdaj v Ljubljani biva in je 20. nov. t. l. starost 90 let dosegel; — Karol Abweser, tajnik kmetijskega in gozdarskega društva v Moravskem Schönbergu pa je bil za dopisovalnega uda izvoljen. — V zboru na ogled razpostavljena dr. Luksova popotna sadna sušilnica je bila vzlasti z ozirom na sistemo, po kateri se toplota jako zdatno v njej prepeljava, pohvalno ogledovana; v njej prvikrat posušeni jabelčni krhlji so bili lepe barve in brez duha.

— Radostni naznanjamo, da med 5 državnimi premijami, ki jih je ministerstvo kmetijstva letos razpisalo za sirarske družbe, eno premijo s 300 gold. dobí Ravenska sirarska družba v Bohinji, drugo pa sirarska družba Gränska v severnem Tirolu. Mi čestitamo gosp. župniku Mesarju, očetu naših sirarskih družeb, za tako častno priznanje domačega sirarstva, ki bode Ravensko družbo gotovo spodbodlo, na dobro začeti poti čedalje bolj napredovati; ne moremo si pa kaj, da ne bi tudi s posebno pohvalo omenili Franceta Ravnika, ki je s svojo brihtnostjo, strogo redovnostjo in zvestobo pripomogel, da je omenjena sirarija bila premije vredna spoznana. Omenimo naj pa pri tej priliki še drugo za Bohinjske sirarije veselo novico, namreč to, da veliki trgovec s sirom gosp. A. Mataja na Dunaji v pismu 19. dne t. m. Bohinjski sir prav posebno hvali ter pravi, da bode mogel z najboljim Vorarlberškim grojerjem konkurirati, če ga izdelajo tako, da zgubí nekoliko grenjkljati okus. Zato, Bohinjci, le naprej! da vaše blagó pride po dobri ceni daleč po svetu. Nam Kranjcem s tem delate čast, sebi pa — boste napolnili zdaj še nekako prazne mošnjice!

— (*Iz seje deželnega odbora 27. novembra.*) Predlogu pomnoženega krajnega šolskega sveta iz Fare pri Kostelu se pritrdi, da se izvoli sedanji učitelj Jernej Kimovec iz Roba za definitivnega učitelja na ljudski šoli pri Fari. — Na podlagi odpisa Kranjske kmetijske družbe se sklene, deželnemu zboru v prihodnji sesiji predlagati, naj ne sklene tega, da bi se že zdaj stroški za povračilo škode oziroma stroški za obrambo razširjanja trtne uši (Phylloxera vastatrix) plačevali iz deželnega zaklada, marveč, da naj se plačujejo ti stroški iz državne kase. — Župniku v Žalni izreče deželni odbor priznanje in zahvalo za njegovo podporo pri delanji ceste iz Grosupljega proti Krki. — Prošnji dveh krajnih šolskih svetov za povikšanje učiteljskih plač se vrnete deželnemu šolskemu svetu s tem, da se natanko poizvé in preišče, je li je z ozirom na krajne razmere neobhodno potrebno, da se ti plači povišate. — Na deželni šolski svèt se obrne deželni odbor tudi zarad tega, da mu napravo kake nove šole vselej prej naznani in navede okoliščine o njeni potrebi ter pove stroške za učiteljsko plačo. — Prošnja Vrhniškega župana gosp. Jelovška za odvezo od županovanja se ni mogla vslišati. — Županstvu občine Mavčiče se dovoli volitev novega občinskega zastopa. — Prošnja občine Črnomeljske za povračilo kordonskih stroškov se izroči in priporoči deželni vladi v primerno rešitev.

— Gospodična Ema Tomanova, častita naša rojakinja, dozdaj učiteljica v Judenburgu na Štajarskem, pride — kakor dopisnik iz Gorice v zadnjem našem list poroča — v Gorico na c. kr. dekliško vadnico. Čitateljem „Novic“ prejšnjih let po izvrstnem svojem deklamatoričnem talentu dobro znana gospodičina Tomanova službovala je z odlično pohvalo za učiteljico najprej v Ljutomeru, zdaj pa v Judenburgu na Štajarskem, pa že davno pred mnogimi drugimi zaslužila bi bila učiteljsko mesto v Ljubljani; al ker narodnjakinja ni bila „persona grata“ sedanjim merodajnim krogom, ni dobila učiteljstva v domovini svoji. Radostni smo tedaj slišali, da pride v Gorico, kjer bode šolsko nadzorstvo gotovo zadovoljno, da tako dobro in skušeno moč dobí v svojo šolo. Kakor slišimo, nastopila je že 1. decembra svojo novo službo.

— (*Zimska obleka ubogi šolski mladini*), ki se jej bode tudi letos delila, je večidel dovršena, tako, da se utegne kmalu po sv. Miklavžu obdarovati 30 fantičev in 30 deklic ž njo. Al blago ni še vse poplačano; zato naj se odpró kmalu milostne roke, ki imajo srce za uboštvo, in naj izročijo svoj darek gosp. proštu Jarcu, predsedniku katoliškega društva. Danes zvečer je v blagi ta namen veselica v Tavčarjevi gostilni na Dunajski cesti.

— (*Hilzerjevi zvonovi v Kranji*) so zopet mojstersko delo po zunanji obliki in po glasu. Vbrani so v H-Moll in se jako milo in ginljivo razlegajo po dobravah gorenskih. Vendar imajo tudi ti zvonovi sovražnike v oni stranki, ki je za nemškutarje in Samasso vneto. Toda to sovraštvo zvonovom ne bo škodovalo.

— (*Čitalnica naša*) je v nedeljo zvečer z odličnim vspehom začela zabave zimske saizone. „Beseda“ bila je v vseh razdelkih jako lepa. Gosp. Ivan Tavčar je s krasnim govorom na slavo Prešernu, kateremu je veljala ta beseda, navdušil občinstvo, kakor je tudi g. Jeločnik v melodramu, ki ga je k „gazelam“ Prešernovim zložil ranji Gašper Mašek, ogrel srca slušateljev; — naši gospodje pevci pod vodstvom Stöckelnovim so zopet imponirali s svojimi zbori, gospa Odijeva pa in gospodje Kocelj, Valenta in Meden odlikovali so se v samo- in trispevih; radi rečemo, da posebno blagoglasno je pela ta večer gosp. Odijeva. Dobra misel je tudi ta, da se „besedam“ vvrstuje kaj klasičnega, kakor je bil ta večer Haydnovi kvartet za dvoje gosli, violo in violon, ker imamo zdaj čital-

ničin orhester, ki, če tudi še ne stoji na vrhuncu umetnosti, se vendar nima bati v družbinih produkcijah stopiti na oder. Hvala tedaj vsem sodelovalcem pri današnji besedi, hvala pa tudi pevskemu odseku za lepo sostavljeni program!

— Juter, v četrtek, je v razsvetljenem gledališči predstava dobro znane drame v 4 dejanjih „Edda“, h kateri je narodno kazališče v Zagrebu garderobo prijazno prepustilo. Nadejati se je, da dobra igra in spomin, ki se bo častil, bosta gledališče v vseh prostorih napolnila.

— (*„Sokolsk“ večer*) bo soboto 4. t. m. v čitalnični restavraciji.

— (*Odgovor vredništva na vprašanje iz Podturna:*) Učitelji po novi postavi dobivajo plačo le v denarjih; do kolekture nimajo več pravice, ako jim morebiti za službo organistovo ni kak tak postransk zaslužek odločen. Tako veleva §. 25. postave od 29. aprila 1873, zadevajoče uravnavo pravnih razmer ljudskih učiteljev.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Obravnave v zbornici poslancev 26. dne u. m., ko je šlo po predlogu poslanca dr. Koppa za premembo zakonske postave, bile so zopet očitna priča, da se ministerstvo ne more več naslanjati na privrženost svoje stranke; Koppov predlog je padel in ž njim ministerstvo. Kaj tacega ponavlja se zdaj že večkrat, a vendar je ministerstvo še zmirom — ministerstvo! To je pravi „unicum“ v parlamentu. — V tej seji je minister trgovstva odgovoril na dve interpelaciji o colnih zadevah, rekši, da bode vlada kmalu predložila načrt nove colne pogodbe z Angleško, Francosko in Nemško vlado, poprej pa se Avstrijsko ministerstvo o tej zadevi mora pogoditi z Ogersko. Minister Chlumecky je bil o tem poslu v Budapešti, al, ker v svojem odgovoru na omenjeni interpelaciji ni ne besedice omenil, kaj je ondi opravil, sme se misliti, da mu je poganjaje z Ogerskim ministerstvom popolnoma spodletelo.

— V tajni seji je državni zbor dovolil, da sme okrajna sodnija v Celji prijeti poslanca Brandstetterja zavoljo ponarejenih podpisov na menjicah in dejati ga v preiskovalni zapor. Kakor zvemo, sta ga tudi že res dva „neznana gospoda“ v Celje spremila. Po §. 16. postave od 21. dec. 1867 mora namreč ob času zborovanja državni zbor v to dovoliti, če je hudodelnik državni poslanec. Kako strašansk udarec je to na nemčursko in ustavoversko stranko, to kažeta nova „Presse“ in novi „Fremdenblatt“, ki pravita, da ne gré še zdaj o krivdi Brandstetterjevi besedovati in ne po časnikih razglašati, kar se v skrivni seji godí. No! ko bi bil kak poslanec naše stranke le zarad 10 gold. goljufije v preiskavi, na zvonec bili bi obesili in na smrt obsodili federalista; tù pa, kjer gre za goljufanih 300.000 ali še več gold., pa — naj bi se molčalo! — Konradu Seidlu so upniki celó dnino (diête), ki jo dobiva v državnem zboru, zarubili, kar se dozdaj nobenemu poslancu še ni zgodilo. Res, nobile par fratrum! Lepe reči!

— Ažijo na Avstrijskih železnicah je od 1. dne t. m. na 5 odstotkov odločen.

— Baron Helfertovo knjižico o „reviziji Avstrijsko-ogerske pogodbe“ pretresajo časniki vseh vrst.

Iz Turškega bojišča. — Zima ni vgnala ne ustajnikov, ne Turkov, dasiravno zadnji toliko trpé po mrazu in gladu, da so se jeli puntati in jih morajo — kakor se je zadnjič pri Trebinji zgodilo — z lepo in grdo priganjati načelniki. Saj pa tudi nekatere čete že dva meseca niso dobile plače! V bitvi pri Gačkem je poginilo 1050 Turkov. — Na Črnigori je gibanje čedalje živahneje. Vsi vodje in načelniki so dobili povelje biti pripravljeni 1. decembra. Na Grahovem stojí že 6000 Črnogorcev, 11400 mož se bo te dni oborožilo. Povelje prevzame knez sam. Meseca novembra je zopet prišlo okoli 15.000 begunov tje; k sreči imajo večidel živino in živež seboj. Al obleke, obleke manjka za zimo!! Ko je bil Ljubibratić na Cetinji, je knez Črnogorski sklenil, obrniti se do Evropskih vlad s pismom, v katerem bode dokazal, da mu ni več mogoče biti neutralnemu. — V Rusiji postaja navdušenje za uboge Bosnijake in Hercegovince čedalje veče. Po cerkvah, na javnih krajih, ob železnicah so nastavljene pušice za mile darove, po vseh večih mestih so odbori z damami na čelu. Visoka dama se je podala sama na bojišče, da bi sama spoznala razmere in potrebe ter posebno za zapuščene sirote skrbela. Ruski car pošlje kneza Vasiličkova z zdravilskim orodjem na Črnogoro, da uredi postrežbo v vojski ranjenih in bolnih. Da se Rusija oborožuje, to zdaj pač vsak vidi; zoper koga? — Nadvojvoda Albrecht se je podal v Petrograd, to tudi nekaj pomeni. Zavoljo tiskovne svobode si ne upamo več ugibati. — Hrvaški „Obzor“ pretresa „moralo Evropske diplomacije“ gledé ustaje in pravi, da so Evropske oblasti v imenu civilizacije in človečnosti dolžne, kar prej mogoče konec storiti temu nenaravnemu in nemogočemu stanu. Več ko 200.000 duš — piše „Obz.“ — iz onih dežel je brez svoje strehe na Črnigori, v Avstriji in Srbiji in vsi ti brez kruha in obleke... Zemlja je gola in puščavi podobna, po nji se podé le posamesne čete kristijanov in Turkov... Sela so vsa podrta in požgana. Kar še ni vstalo v orožje, trepetá pred Turkom in ustajnikom... To vse pred očmi civilizirane Evrope!! — Sploh se pričakujejo te dni važni dogodki na diplomatični strani; ustajniki pa od svoje strani so zbrali se v veče čete in se vsaki dan utegnejo močno udariti s Turkom.

18. zapisnik doneskov za dr. Costov spominek,

za katerega so darovali

gospodje: P. Maks Pivec v Admontu 10 gold., Franjo Kepec, župnik v Češnjicah 1 gold., Josip Zelen, posestnik v Senožečah 1 gold., Ivan Smukavec, dež. računovodstva uradnik v Ljubljani 1 gold.

Žitna cena

v Ljubljani 27. novembra 1875.

Vagán v novem denarji: pšenice domače 5 fl. 20. — banaška 5 fl. 31. — turšice 3 fl. — soršice 4 fl. 10. — rži 3 fl. 10. — ječmena 2 fl. 50. — prosa 2 fl. 40. — ajde 3 fl. 10. — ovsa 1 fl. 90. — Krompir 1 fl. 80.

Kursi na Dunaji 26. novembra.

5% metaliki 69 fl. 55 kr.	Ažijo srebra 105 fl. — kr.
Narodno posojilo 73 fl. 85 kr.	Napoleondori 9 fl. 11 kr.

Loterijne srečke:

v Gradcu	27. nov. 1875:	89	71.	2.	80.	48.
na Dunaji		10.	30.	79.	11.	47.

Prihodnje srečkanje v Gradcu in na Dunaji 11. dec.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Tisk in založba: Jožef Blaznikovih dedičev v Ljubljani.